

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Philippi Clüveri[i] Germaniæ Antiquæ Libri tres

Clüver, Philipp

Lugduni Batavorum, 1631

Cap. XXXVIII. De Scandinaviâ; quæ & Scandia, & Scanzia, immensa septemtrionis peninsula: quam veteres insulam esse crediderunt; vetustissimi autem Græcorum auctores Baltiam & Basiliam adpellarunt. ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-44541

Atque hæc ferè sunt vocabula descriptionesque à priscais geographis huic sinui tributæ. *BALTI*CI nomen eidem tribuerunt inferioris ævi scriptores; in quibus Helmodum & Mag. Adamum Bremensem primos esse video. an satis rectè, sequenti capite videbimus.

CAP. XXXVIII.

De SCANDINAVIA; quæ & SCANDIA, & SCANZIA, immensa septentrionis peninsula: quam veteres insulam esse crediderunt; vetustissimi autem Græcorum auctores *BALTIAM* & *BASILIAM* adpellarunt. item de FINNINGIA. 10

MARI ad Germaniam explicato, nunc ad terras in eo sitas transgredimur. Plinius, ut antè citatum, lib. II, cap. CVIII; *A Germaniâ, inquit, immensas insulas, non pridem compertas, cognitum habeo.* cui consentiens noster in libro de Germaniâ; *Cetera, inquit, oceanus ambit, latos sinus & insularum immensa spatia complectens; nuper cognitis quibusdam gentibus, ac regibus, quos bellum aperuit.* Hæc immensa insularum spatia, sive has insulas immensas, SCANDINAVIAM adpellari Plinio ac FINNINGIAM, jam antè dixi. illam *BALTIAM* quoque & *BASILIAM* antiquissimis dictam Græcorum scriptoribus, apud eundem reperio Plinium. 20 Verba ejus, lib. IV, cap. XIII, hæc sunt: *Exeundum deinde est, ut extera Europæ dicantur; transgressisque Riphæos montes, litus oceani septentrionalis in levâ, donec perveniatur Gades, legendum. Insula complures sine nominibus eo situ traduntur. ex quibus ante Scythiam, que adpellatur Baltia, abesse à Scythiâ diei cursu; in quam veris tempore fluctibus electrum ejiciatur, Timæus prodidit. Reliqua litora incertâ signata famâ. septentrionalis oceanus: Amalchium eum Hecateus appellat, à Paropamiso amne, quâ Scythiam abluit; quod nomen ejus gentis lingua significat congelatum. Philemon Morimarusam à Cimbris vocari dicit, hoc est, Mortuum mare, usque ad promontorium Rubeas: ultra deinde Cronium. Xenophon Lampsacenus, à litore Scytharum tridui navigatione, insulam esse immensa magnitudinis Baltiam, tradit. eandem Pytheas Basiliam nominat. Feruntur & Oona; in quibus ovis avium & avenis incolere vi- 30 vant. alia, in quibus equinis pedibus homines nascantur, Hippopodes appellati. Panotiorum alia; in quibus nuda alioquin corpora prægrandes ipsorum aures tota contegant. Incipit inde clarior aperiri fama, ab gente Ingævonum, que est prima inde Germania. Severo mons ibi immensus, nec Riphæis jugis minor, immanem, ad Cimbrorum usque promontorium, efficit sinum, qui Codanus vocatur, refertur insulis; quarum clarissima Scandinavia est, incomperata magnitudinis; portionem tantum ejus, quod sit notum, Hillevionum gente 15 incolente pagis; que alterum orbem terrarum eam appellat. Nec est minor opinione Finningia. Quidam hæc habitari, ad Vistulam usque fluvium, à Sarmatis, Venedis, Scyris, Hiris tradunt. sinum Clylipenum vocari; & in ostio ejus insulam Latrin. mox alterum sinum Lagnum, conterminum Cimbris. Haftenus Plinii verba, intellectu perobscura; quia ex pluribus auctoribus, rem eandem 40 diversis nominibus tradentibus compilata; quæ ipse Plinius non intellexit: tum, quia malè à librariis seu typographis distincta. Nos singula dilucidius explicabimus. Plinius igitur, explicatis Europæ meridionalibus orientalibusque partibus, inde septentrionalia narraturus, primum insulas oceani septentrionalis enarrare instituit, itaque, *Exeundum, inquit, deinde est, ut extera Europæ dicantur; transgressisque Riphæos montes, litus oceani septentrionalis in levâ, donec perveniatur Gades, legendum.* Exire scilicet voluit à terrâ in mare. quod uti fieret, transeunda erant Riphæa juga, quæ juxta litus septentrionalis five Hyperborei oceani, partim Asiæ, partim Europæ, ab septentrionibus prætendebantur, quasi lineâ *παράλληλῳ* ex ortu in occasum; quemadmodum in principio hujus operis ostensum est. Initium igitur Europæ litoris facturus erat à Carambuce flumi- 50 ne, quod & Obium; cujus os terminum esse docui Europam inter & Asiam: finem ad Gadeis insulam, seu fretum Gaditanum, ultra quod initium jam Africæ. Recenset hinc primum *insulas complures sine nominibus*; deinde *insulam immensa magnitudinis Baltiam ac Basiliam nomine*: hinc *Oonas* & alias *Hippopodum Panotiorumque insulas*: tandem *incomperata magnitudinis Scandinaviam; nec opinione minore Finningiam.* omnia præpostero ordine, & narratione confusâ; quum ipse non intelligeret, ignoraretque, quæ à vetustissimis Græcorum memorata citavit. quidpe *insula illa complures sine nominibus,* nullæ aliæ erant, quàm quæ hodiè infinito numero, majores minoresque, Lappiæ, Finno-*

Finnomarchiæ Norovagiæque objectæ sunt, in oceano septentrionali, ac Germanico. his proxima erat illa *immensa magnitudinis insula Baltia*, sive *Basilia*; quam eandem Plinius, diversam credens esse insulam, *Scandinaviam* tradidit *incompertæ magnitudinis*. est autem hodiè totum id terrarum spatium, quod Codâno sinu, Germanico ac septentrionali oceano, sinuque Albo, seu peninsula, inclusum, Lappia nunc, Biarmia, Finnomarchia, Norovagia, ac Svedia dicitur, cum partibus Botniæ ac Daniæ. *Oona*, & *Hippodum*, *Panotiorumque* insulæ sunt, quas Mela lib. III, cap. VI, Sarmatis facit *adversas*, *Sarmatos* nominans, quos *Panotios* Plinius. Auctor noster in fine libri de Germaniâ super *Svionas*, *Scandinaviæ*, ut post ostendetur, & *Fennos* Finningiæ incolas ponit eosdem insulanos, quamquam aliis nominibus. *Cetera*, inquit, *jam fabulosa: Helusios, & Oxionas, ora hominum vultusque, corpora atque artus sevarum gerere*. Sunt autem istæ insulæ hodiè partim prope polum glaciale ignotæ, partim malè atque ex parte tantum adversum Russiæ litus cognitæ: quarum maxima, vulgò *Nova Zembla* Russico nomine, id est, *Terra nova*, haud pridem ab detectoribus nuncupata. de quâ ita Stephanus: *Ἐλιζονα, ἡ ἴσος τῆς προχορῆων, ἡ δὲ ἰλιδος ὠν Σικελίος, ἡ δὲ ποταμῶν Καρκαβύνα· οἱ ἡσιῶται Καρκαβύνα, ὡς Ἐναλίσι*. id est: *Elizonæ, insula Hyperboreorum, haud minor Sicilia, sub flumine Carabyce: unde insulari Carabyce; teste Hecateo*. Carambucen esse eundem & Obium, supra lib. I, cap. I, ostensum est. Atque isthæc fabulosa, prorsusque conficta, videbantur antiquis etiam mortalibus Plinio ac Tacito: nempe ex incolarum speciebus, quas vetustissimi illi Græcorum scriptores, Pytheas, Timæus, Xenophon Lampsacenus, Hecateus, & alii, inibi conspectas memoraverant. Verum insulas heic esse veras, quarum modò memini, satis clarè nostra jam compertum habet ætas. Species etiam ejusmodi quondam ibidem adparuisse, equidem haud dubito: non tamen hominum; sed dæmoniorum, homines navibus adpulsos illudentium. Ab his igitur insulis ultrâ in occasum, versùs Gadeis progredientibus, *clarior jam incipiebat aperiri fama, ab gente Ingevonum, quæ erat prima inde Germaniæ, post Scythas*, id est, Sarmatas, quorum litori antepositæ erant dictæ insulæ: inque eâ gente Ingevonum, *mons erat Servo immensus, nec Riphæis jugis minor, immanem, ad Cimbrorum usque promontorium, efficiens sinum, qui Codânus vocabatur, refertus insulis, magnis parvisque, ut ait Mela; quarum clarissima Scandinavia incomperata magnitudinis; portionem tantum ejus, quod esset notum, Hillevionum gente 10 incolebat pagis: quæ alterum orbem terrarum eam adpellabat*. Quibus verbis haud ambigè Norvagiæ, Svedicæque, Finnomarchiæ, Biarmix, ac Lappiæ describitur solum. Solini heic etiam addantur verba; quæ, cap. XXIII, hæc sunt: *Mons Servo, ipse ingens, nec Riphæis minor collibus, initium Germaniæ facit. hunc Ingevenes tenent; à quibus primis, post Scythas, nomen Germanicum confurgit. Ingevonum gentem Plinius lib. IV, cap. XVI, ad Amisiam usque flumen profert. Germanorum, inquit, genera V: Vindili; quorum pars Burgundiones, Varrini, Carini, Guttones. alterum genus Ingevonum; quorum pars Cimbri, Teutoni, ac Chaucorum gentes. Terra igitur istæ in Germaniæ initio inter Sarmatarum insulas & Cimbrorum peninsulam porrectæ, nullæ aliæ esse potuerunt, quam quæ nunc Lappiæ, Finnomarchiæ, Svedicæ, Norvagiæque nominibus adpellantur. In his immensus ille est mons SEVO, non minor Riphæis jugis, à quibus Granvici sinus faucibus separatur, inter Svediam Norvagamque ad fauceis sinus Codâni; contra Cimbrorum promontorium ccc millibus passuum procurrens. Idem terrarum spatium haud dubiè est incomperata magnitudinis Plinii insula SCANDINAVIA; in quâ ejus tantum, quod notum erat, portionem Hillevionum gens 10 incolebat pagis: quamque, ob immensam magnitudinem, eadem gens alterum appellabat terrarum orbem: quam item ipse Plinius sub *immensis ad Germaniam insulis, non pridem compertis*, indicat lib. II, cap. CVIII: quam Tacitus sub *immensis insularum spatiis* intelligit: quam epitomator Plinii, Solinus, cap. XXIII, sub eodem nomine *Scandinavia, Germanicarum insularum* ait esse *maximam: in cujus extremis versùs Circium in ipso oceani litore Scrittofinnos collocat* Paullus Diaconus de rebus Langobardorum lib. I, cap. IV, & V: qui hodièque in extremo Finnomarchiæ versùs septentriones litore, ad Rubeas promontorium dicuntur *the Scricfinder*. De eadem insulâ Scandinaviâ sic idem Diaconus capite sequenti: *Nec satis procul ab hoc, de quo præmissimus litore, contra occidentalem partem, quâ sine fine oceani pelagus patet, profundissima aquarum illa vorago, quam usitato nomine maris umbilicum vocamus; quæ bis in die fluctus absorbere, & rursus evomere dicitur. Hanc nunc esse scimus ante occidentale Finnomarchiæ litus, nomine Muskestroom, inter duas insulas, Loffoe, & Vvero. Eandem Scandinaviam insulam Jornandes sub SCANZIE nomine Vistula ostiis oppositam, simulque Granvico sinui, ut supra ostensum, facit proximam.**

Ptolemæus quoque paullo brevior, quàm Plinius, Solinus, atque Diaconus, rectiore tamen vocabulo eandem adpellat SCANDIAM, eodem situ descriptam, quo etiam nunc Daniæ pars SCANIA dicitur Latine, vulgò incolis Danis SCAANE: unde nominis opinio in universum, quantum Sevo mons transit, terrarum spatium apud veteres est transgressa. Credo, quum Romanorum militum post dispersam tempestate Germanici classem, nonnulli in proximâ sinu Codâni orâ servitutum agentes, hanc partem Scaane, vel Scaand (ut etiam nunc Dani solent in multis vocabulis liquidâ non postponere d) & Scandenaw, id est, Scanorum vel Scandorum regionem adpellari, immensasque ultrâ ad septentrionalem usque oceanum protendi terras audirent, vel etiam ex antiquorum auctorum monumentis intellexissent: putasse eos omne id terrarum spatium eodem nomine unam esse insulam, mari cinctam, quam suo ore atque lingvâ SCANDINAVIAM tunc dixere: posteriores verò, in quibus Ptolemæus, SCANDIAM; demtâ particulâ AW, quæ regionem seu terræ tractum Germanis significat. Iornandes ex hoc corruptum fecit vocabulum SCANZIA; credo, quia quibusdam Latinis pro Scandia dicebatur Scantia. Sed & apud Plinium Scandiae nomen legitur, lib. IV, cap. XVI, in his verbis: *Timæus historicus à Britannia introitus sex dierum navigatione abesse dicit insulam Micim, in quâ candidum plumbum proveniat. ad eam Britannos vitilibus navigiis, corio circumfusus, navigare. Sunt qui & alias prodant; Scandiam, Dumnam, Bergos, maximamque omnium Nerigon; ex quâ in Thulen navigetur.* Micim istam esse aliorum *Vicim*, vulgò nunc incolis *Wight*, à meridie Britanniae objacentem, supra lib. I, cap. XVIII, 20 docui. *Dumnam* habet Ptolemæus unam in Orcadibus. *Scandiam* eandem esse cum *Scandinavia*, reliqua duo vocabula, BERGI & NERIGOS, satis apertè clamant. nam uti *Scaniam* live *Scandiam*, exiguam immensæ hujus peninsulæ portionem, sic id quoque regnum, quod hodièque vulgò incolis *Norrige*, & contractè *Norge* adpellatur, pro universæ peninsulæ nomine acceperunt veteres. In hoc verò regno etiam nunc celeberrimum emporium vocatur plurali nomine *Bergen*. quod veteres illi Plinii ætate, vel antè, pro insulæ vocabulo habuerunt. Sed silentio minimè prætereundus heic est ingens Ptolemæi error, nescio an ulli umquàm antehac observatus. plerosque enim video, dum eum non perceperint, in pejorem ultrâ errorem hoc ipso ductos; nempe, uti adfirmarent, Germaniam ab septentrionibus sinu Codâno fuisse finitam; nec quidquam regionum ultrâ sitarum ad Germaniam pertinere; quia Ptolemæus eam non ultra Cimbrorum promontorium extendat; adjectis tantum IV insulis Scandiis, quarum maxima, & extrema versùs septentriones, ipsius promontorii parallelum non excedat. Ceterum ex hac Ptolemæi descriptione, contra tot gravissimos auctores, ne quid statuere- tur, vel hæc una ratio sufficere debebat, quòd Ptolemæus reliqua versùs septentriones profus ignoravit. nam si gnarus eorum fuisset; haud dubiè ea, licet extra Germaniæ limiteis, descripturus erat. *Scandias* ejus *insulas* video geographos nostri sæculi interpretari Danicas, quarum maxima vocatur vulgò incolis *Sieland*; quam illi Ptolemæi *Scandiarum maximam* esse volunt. Verùm hanc si ille intellexit, vehementer in magnitudine ejus erravit. quidpe *Selandia* longitudine, à meridie in septentriones, millia passuum LXXVII non excedit; nec latitudine, ab occasu in ortum, LVII: partesque ejus maximè septentrionales CXLIV millia passuum à Cimbrorum promontorii parallelo absunt. at Ptolemæi *Scandiarum maxima* (cujus latus septentrionale sub eodem cum Cimbrorum promontorio ponitur parallelo: latus verò orientale XC M. P. ultra *Vistulæ ostium*) longitudine suâ, ex ortu in occasum, CLX occupat M. passuum; latitudine, à meridie in septentriones, CXV: quod terrarum spatium multo majus est *Selandiâ* insulâ. unde patet, aliam omnino intellexisse Ptolemæum insulam. Hæc autem nulla alia esse potest, quàm quæ Plinio, Solino, ac Diacono dicitur *Scandinavia*, Iornandi *Scanzia*; peninsula veriùs, quàm insula: cujus pars septentrionalis ad sinum Albam, longè ultra *Vistulæ* progreditur ostia. Diaconus, quum non dubitaret, Ptolemæum, per *Scandiarum maximam*, eandem intelligere insulam, quam Plinius Solinusque *Scandinaviam* adpellavere; hoc nomine eam in rebus Langobardicis, lib. I, cap. II, & VII, adpellare voluit; de magnitudine autem ejus, Ptolemæi tabulæ credere maluit: ideòque, ex eâ Langobardos suos producens, ita scribit dicto cap. VII: *Erant siquidem tunc Vinili universi ætate juvenili florentes; sed numero exiguo: quidpe qui unius non nimie amplitudinis insula tertia solummodò particula fuerint.* Nihilominus tamen, cap. IV & V, ut supra dictum, *Scritofinnos* in eâ memorat, extremos versùs mundi verticem in dictâ Scandinaviâ; item cap. VI, *Charybâim*, quæ Finno- rum marchia objacet. Sed & alia de eadem

eâdem insulâ nugatur maximè ridicula, cap. II, his verbis: *Hæc insula, sicut vetulerunt nobis, qui eam lustraverunt, non tam in mari est posita, quàm marinis fluctibus, propter planitiem marginum, terras ambientibus, circumfusa.* Quid hoc, quæso, est dicere; *Non est in mari sita; sed fluctibus marinis circumfusa?* Video quid hominem deceperit. Audiverat ab aliquo de Selandiâ insulâ, quæ litoribus est planis: quam ille intellexit *Scandiarum* Ptolemæi esse maximam. audiverat item de immensâ illâ *Scandinaviâ*; peninsulam hanc potiùs esse, quàm insulam. narrationes hasce duas per oblivionem, ut credo, postea confundens, unam inde fecit insulam parvam, *non tam in mari positam, quàm marinis fluctibus circumfusam.* quibus verbis peninsulam indicare voluit. Hæc igitur Ptolemæi, *Dia-*
 10 *conique*, & si quæ aliorum fuerint similes nugæ, repudiandæ sunt: ne, dum eas amplectimur, graviorum auctorum fidei injuriam faciamus.

Ceterum antequàm dictæ terræ septentrionales, sub Scandiæ Scandinaviæque vocabulis, cognitæ fuere Romanis, Græci *BALTIAM INSULAM* eas adpellarunt, ut antè dictum, & *BASILIAM*. Verba Plinii, ex lib. IV, cap. XIII, hæc jam antea citavimus: *Xenophon Lampfacenus, à litore Scytharum tridui navigatione insulam esse immensa magnitudinis Baltiam tradit. eamdem Pytheas Basiliam nominat.* Secundum hæc Plinii epitomator Solinus, cap. XXI: *Auctor est Xenophon Lampfacenus, à litore Scytharum in insulam Baltiam triduo navigari. ejus magnitudinem immensam, & penè similem continenti.* De eâdem insulâ Diodorus, lib. V: *Τῆς Σκυθίας ἡ ὑπερὶ τῶν Γαλατίας καὶ Ἰωνικῶν νήσων ἐστὶν ἡ Βασιλία καὶ τὸν ἄνευδον, ἡ περὶ τοὺς Ἰσθμὸν ἡλεκτρον.* Hoc est: *Ex adverso Scythiæ, quæ supra Galliam est, insula in oceano est, quam Basiliam vocant. in hanc electrum largè à fluctibus ejicitur.* Per *γαλατίας* Diodorum intelligere tam Germaniam, quàm Galliam, supra lib. I, cap. II, docui. Sub Scythiarum autem vocabulo, (quo omnem septentrionem, ab ultimis Scythis ad extrema usque Iberiæ sive Hispaniæ litora, adpellatum, eodem capite ostendi) Germaniæ interiora intellexisse Xenophontem & alios vetustissimos Græcorum scriptores, à quibus ista habuit Diodorus, ex Pythææ liquet exemplo: de quo Plinius lib. XXXVII, cap. II, de electro differens, hæc tradit: *Pytheas credidit, Guttronibus, Germaniæ genti, accoli ætnerium oceani Mentononon nomine, spatio stadiorum VI CIO. ab hoc diei navigatione insulam abesse Abalum. illò*
 20 *vere fluctibus advehi: & esse concretum maris purgamentum. incolas pro ligno ad ignem uti eos proximisque Teutonibus vendere.* Huic & Timæus credidit: sed insulam Baltiam nominavit. *Philemon negavit flammam ab electro reddi. Niceas solis radiorum succum intelligi voluit. hos circa occasum credit vehementiores in terram actos, pingvem sudorem in eâ parte relinquere; deinde æstibus in Germanorum litora ejici.* Corrige heic vocem *Abalum* in *BASILIAM*; ut supra apud eundem Plinium haberetur, lib. IV, cap. XIII. de eodem enim Pythæâ, ejusdem rei auctore, heic narrat Plinius. Notandum autem, ut proximam facit Basiliam, id est, Baltiam, Teutonibus: quos Codanoniâ, quæ vulgò nunc est *Sieland*, tenuisse insulam, ex eodem Plinio atque Melâ postea demonstrabo. Codanoniæ autem proxima est Scania. A Germaniæ etiam continente, id est, à Pomeraniæ litore, ad proximum Baltiæ
 40 *sive Scandinaviæ litus, LXXX circiter millium passuum intervallum, unius diei est navigatio, si ventus det operam.* De Timæo hæc Plinium dicto lib. IV, cap. XIII, narrantem supra audivimus: *Insula complures sine nominibus eo situ traduntur: ex quibus ante Scythiam, quæ appellatur Bannomanna, abesse à Scythiâ diei cursu, in quam veris tempore fluctibus electrum ejiciatur, Timæus prodidit.* Sic vulgata habent exemplaria. tu emenda vocem *Bannomanna*, in *Baltia*. nam lib. XXXVII, cap. II, ubi eadem hæc verba de Pythæâ refert Plinius, credidisse ei *Timæum* ait, sed *insulam Baltiam nominasse.* Nec est quòd doctissimi viri dubitent, utrùm rectiùs *Bannomanna* in *Baltiam* corrigatur, an verò *Baltia* in *Bannomanna*: *Baltiam* quidpe Solinus quoque habet: &, quod omnium maximo esse potest argumento, fretum hodieque, inter duas Daniæ insulas *Fyne* & *Sieland*, antiquissimo illo vocabulo
 50 nominatur *DE BELT*. unde fortè proxima insula *Codanonia*, quæ est *Sieland*, antiquissimis temporibus dicta fuit *BALTIA*. quod nomen, quia Codanonia Teutonorum erat maxima, geographi Græci, per errorem, immensæ magnitudinis insulæ tribuerunt, quæ *Scandinavia* Plinio, *Scandia* Ptolemæo dicitur. De altero illo insulæ vocabulo *BASILIA*, uti dicam, quod sentio; credo, id jam ante Plinii tempora in Pythææ libris fuisse vitiosum, pro *Baltia*. idque facili librarii lapsu, scribentis *Βασιλία*, pro *Βαλτία*. Ab hac insulâ, Xenophonti Lampfaceno memoratâ, omnem finem Codanum, sive mare Svecicum, *Balticum* fuisse cognominatum mare, suspicatur Albertus Cranzius, sub initium historiarum suarum. hujus auctoritatem tam prope sequutus est Abrahamus
 Ortelius,

Ortelius, uti prædictum sinum Xenophonti *Balticum mare* vocatum esse adfirmaverit. Verùm quicumque mare hoc Latinè adpellârit *Balticum*; novo & sub Helmodi Adamiq̃ue Bremensis sæcula invento vocabulo, haud perinde antiquo nomine, id adpellare sese sciat. Ipsum tamen prædictum fretum *Balt*, *BAL TICUM* Latinè nominare equidem haud dubitaverim, vel etiam *BAL TIAM*; quemadmodum superum mare inter Italiam atque Illyricum dictum fuit *Adria*. hoc tamen masculini est generis; in *Baltia* femininum genus, quo etiam nunc usurpatur, non mutaverim.

Haëtenus igitur de primâ illâ *immense magnitudinis* insulâ *Baltia*, sive *Scandinavia*: quam peninsulam esse, sub nominibus *Biarmia*, *Lappia*, *Finnomarchia*, *Botnia*, *Svedia*, ac *Norvagiæ*, fatis compertum nostra habet atas.

Nunc de alterâ illâ quoque, *opinionem non minore* insulâ *FINNINGIA*, pauca quædam dicenda. Plinius igitur lib. II, cap. CVIII, *A Germaniâ*, inquit, *immensas insulas non pridem compertas cognitum habeo*. & Tacitus in libro de Germaniâ: *Cetera oceanus ambis, latos sinus, & insularum immensa spatia complectens*. Plures igitur numero, non unam tantum, fuisse *insulas immensas*, certum est. Apertè id restatur Plinius lib. IV, cap. XIII: *Servo mons ibi immensus, immanem ad Cimbrorum usque promontorium efficit sinum, qui Codanus vocatur, refertus insulis; quarum clarissima Scandinavia est, incomperata magnitudinis; portionem tantum ejus, quod sit notum, Hillevionum gente incolente pagis; que alterum orbem terrarum eam appellat. Nec est minor opinione Finningia. Quidam hæc habitari ad Vistulam usque fluvium, à Sarmatis, Venedis, Scyris, Hiris, tradunt*. Quibus verbis alteram sinus Codani immensam insulam, inter Scandinaviam Venedosque sitam, designat. quæ nulla alia esse potest, quàm quæ hodièque, sub nominibus *Finnia*, *Botnia orientalis*, & *Corellia*, peninsula esse noscitur. Nomen ejus in vulgatis Plinii exemplaribus vitiatum legitur *Eningia*. quod tamen jam dudum viri docti rectè restituerunt *Finningia*. Finnos quidpe totam incoluisse, infra pluribus docebo. A gente igitur Finnorum dicta est terra *FINNINGIA*, eadem analogiâ, quâ hodièque in prædictâ peninsulâ Scandinaviâ regiones vocantur, *Helsing*, *Fiering*, *Moring*, *Bleking*: & in continente Germaniæ *Slesing* ad utramque Viadri ripam; inter *Albim* & *Amisiam*, *Kåding*, *Ståding*, *Hemmeling*: cis Rhenum verò *Lotharing*.

Atque hæc est ipsarum terrarum septemtrionalium, juxta veterum opinionem, exacta veraque descriptio. de gentibus easdem olim incolentibus posterius agam. nunc reliquas quoque oceani septemtrionalis sive Germanici insulas proximo capite persequar.

CAP. XXXIX.

De *THULE* insulâ; quam Ortelius, *Procopii sequutus fidem, falso credidit esse Scandinaviam Plinii, & Scandiam Ptolemæi*.

DE Scandinaviâ finieram, jamque ad reliqua exponenda proficiscebar, quum ecce ingens sese, maximèque mirandus offerebat quorundam error, silentio aut dissimulatione minimè transmittendus. hic igitur antè discutatur. De *THULE* insulâ, quam nunc vulgò credimus esse Islandiam, multum ac variè veteribus juxtâ atque nostris disputatum est geographis. Primum Græcorum nomen situmque ejus retulisse Pytheam Massiliensem, qui omnem Europæ septemtrionalem oceanum se navigasse scripto prodidit, auctor est Strabo in I, II, & IV libris. cui tamen idem Strabo fidem omnem derogat; unâ ferè hac ratione subnixus, *ὅτι οἱ τῶν Βρετανικῶν, ut inquit lib. I, Ἰβηρῶν ἰδόντες, εἰδὲν περὶ τῆς Θάλασσης λέγουσιν, ἀλλὰ οὐκ ἴσως λέγοντες μικρῶς, περὶ τῶν Βρετανικῶν* hoc est; quod, qui *Hiernen*, *Britannicam insulam*, viderunt, nihil de *Thule* dicant; quum tamen alias insulas parvas circa *Britanniam* referant. *Levis, mchercules, ac lubrica ratio; maximè, quum ipse fateatur paullo antè Strabo, Pytheam tradidisse, ὁ ἄλλω δὲ τὸ πρὶν τῆς Βρετανικῆς εἰς ἡμερῶν πλῆν ἀπέχον περὶ ἄρκτον. Thulen à Britannia sex dierum navigatione abesse, versus septemtriones*. Quid igitur mirum, si, qui *Hiberniam* viderunt, de *Thule* nihil retulerunt; quum *Hibernia* etiam longiùs, quàm *Britannia*, à *Thule*, id est, ab *Islandiâ*, distita sit. Post Strabonem etiam aliis mortalibus multa super *Thule* insulâ disceptatio, multa item dubitatio, esset ulla, nec ne: donec in Domitiani tandem principatu, ut infra reddetur, Romanis quoque classibus cognitum fuit, esse *Thulen*, esseque eandem, quæ nunc dicitur *Islandia*. Nihilo minùs tamen inventus est aliquot sæculis post *Procopius Cæsariensis*, à *Palæstina* Græcus scriptor, qui *Thulen* non *Islandiam*, sed *Scandinaviam* esse, in orientem à *Britanniâ* projectam, contra omnium reliquorum auctorum fidem atque